

Warszawa, 15-02-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.701.2023.PZ

Pani

Izabela Leszczyna

Minister Zdrowia

ePUAP

Wielce Szanowna Pani Minister,

zwracam się do Pani Minister z zapytaniem dotyczącym procedury otrzymywania przez lekarzy, lekarzy dentystów, pielęgniarki i położne uprawnień do wykonywania tych zawodów. Wystąpienie dotyczy w szczególności art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1516 z późn. zm.; dalej: u.z.l.), art. 29 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2702 z późn. zm.; dalej: u.z.p.); art. 77 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1516 z późn. zm.; dalej: u.i.l.) oraz art. 54 ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o samorządzie pielęgniarek i położnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 628; dalej: u.s.p.p.).

Pod rozważę Pani Minister chciałbym poddać zainicjowanie prac legislacyjnych mających na celu zmianę art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l. oraz art. 29 ust. 4 u.z.p., tak, aby w przypadkach, gdy przeciwko ubiegającemu się o uzyskanie prawa do wykonywania zawodu lekarza lub lekarza dentysty i zawodu pielęgniarki w chwili, gdy osoby te

ubiegają się o uzyskanie prawa do wykonywania tych zawodów, toczy się postępowanie karne w sprawie o umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, w miejsce fragmentu oświadczenia „oraz że nie toczy się przeciwko mnie postępowanie karne w sprawie o umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe”, istniał obowiązek złożenia dodatkowego oświadczenia rozpoczynającego się od słów „Świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia oświadczam, że toczy się przeciwko mnie postępowanie karne za umyślnie przestępstwo lub umyślnie przestępstwo skarbowe”, w którym to oświadczeniu składający je winien wskazać przedmiot postępowania, w tym postawione mu w postępowaniu przygotowawczym lub sądowym zarzuty, organ prowadzący to postępowanie lub przed którym postępowanie się toczy oraz jego sygnaturę.

Powyżej zaproponowana zmiana powinna pociągnąć za sobą także zmianę w art. 77 u.i.l. i art. 54 u.s.p.p., które odpowiednio umożliwiają winny weryfikację w postępowaniu dwuinstancyjnym, odpowiednio przez sąd lekarski albo odpowiednio przez sąd pielęgniarów i położnych, tego czy fakt toczącego się postępowania w fazie *in personam* w przedmiocie odpowiedzialności za umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, stanowi wystarczającą przesłankę do stwierdzenia, że zebrane dowody wskazują z dużym prawdopodobieństwem, że osoba, której postępowanie karne lub postępowanie karne skarbowe dotyczy, popełniła czyn zabroniony, a rodzaj tego czynu wskazuje, że wykonywanie przez tę osobę zawodu zagraża bezpieczeństwu pacjentów lub grozi popełnieniem kolejnego czynu zabronionego lub popełnieniem przewinienia zawodowego, co uzasadnia wydanie postanowienia o tymczasowym zawieszeniu postępowania w przedmiocie uzyskania prawa wykonywania zawodu przez taką osobę.

Do Biura Praw Obywatelskich wpłynął wniosek odnoszący się do wskazanej problematyki. Wnioskodawca wskazuje w nim, że zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz.

1516 z późn. zm.; dalej: „u.z.l.”) okręgowa rada lekarska, przyznaje prawo wykonywania zawodu lekarza albo prawo wykonywania zawodu lekarza dentystry osobie, która wykazuje nienaganną postawę etyczną. Na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l., za wystarczające w zakresie spełnienia tego wymagania uznaje się złożenie oświadczenia o następującej treści: „Świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia oświadczam, że nie byłem karany za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz że nie toczy się przeciwko mnie postępowanie karne w sprawie o umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, oraz że nie zachodzą okoliczności, które zgodnie z Kodeksem Etyki Lekarskiej oraz innymi przepisami prawa, w rozumieniu wymogu określonego w art. 5 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry, mogłyby mieć wpływ na wykonywanie zawodu lekarza lub lekarza dentystry na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”.

W ocenie Wnioskodawcy wyżej przytoczone oświadczenie potencjalnie narusza, zasadę *in dubio pro reo* wyrażoną w art. 5 § 1 k.p.k., w świetle której oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki wina jego nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym wyrokiem oraz art. 42 ust. 3 Konstytucji RP. Wnioskodawca podniósł, że w rozumieniu art. 71 § 1 k.p.k. od momentu przystąpienia do przesłuchania w charakterze podejrzanego albo wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów toczy się postępowanie przeciwko osobie. Jeśli osobą tą jest lekarz lub lekarz dentysta, który nie posiada prawa wykonywania zawodu, a chce o nie wystąpić, to pomimo braku przypisania sprawstwa czynu zabronionego i winy prawomocnym wyrokiem sądu zostaje on poprzez wyżej przytoczone oświadczenie faktycznie ukarany. Absolwent kierunku lekarskiego albo lekarsko dentystycznego, przeciwko któremu toczy się postępowanie karne nie może podjąć pracy w wyuczonym zawodzie, pomimo braku stwierdzenia popełnienia przez niego prawomocnym wyrokiem sądu przestępstwa. To samo dotyczy lekarza albo lekarza dentystry posiadającego prawo tylko na czas odbycia stażu podyplomowego (art. 5 ust. 7 u.z.l.), który ukończył staż

podyplomowy i zamierza wystąpić o „pełne”, nieograniczone prawo wykonywania zawodu lekarza na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 5 ust. 3 u.z.l.).

W ocenie Wnioskodawcy, w wyniku toczącego się postępowania karnego przeciwko tym osobom może dojść do faktycznego podwójnego ukarania. Wyżej wymienieni nie będą mogli wykonywać zawodu przez cały okres postępowania przeciwko nim, aż do momentu zakończenia postępowania, zaś w przypadku skazania, do momentu jego zatarcia, nawet, jeśli sąd prawomocnym wyrokiem nie orzeknie zakazu wykonywania zawodu lekarza bądź lekarza dentysty. W przypadku umorzenia postępowania karnego, uniewinnienia lub nawet warunkowego umorzenia postępowania, osoby wyżej wymienione, w ocenie wnioskodawcy, zostaną niesłusznie ukarane brakiem możliwości pracy w wyuczonym zawodzie. Z uwagi na przewlekłość postępowań karnych w polskim systemie sprawiedliwości osoby te mogą nawet utracić prawo wykonywania pracy w wyuczonym zawodzie, pomimo braku prawomocnego wyroku. W związku z art. 10 ust. 1 i 3 u.z.l., lekarz albo lekarz dentysta, który zamierza podjąć wykonywanie zawodu po upływie 5 lat od uzyskania dyplomu albo ukończenia stażu podyplomowego jest zobowiązany do odbycia przeszkolenia, którego koszt musi pokryć we własnym zakresie. Z uwagi na przewlekłość postępowania karnego, które często trwa dłużej niż 5 lat, taka okoliczność może stanowić dodatkową dolegliwość dla osoby objętej domniemaniem z art. 42 ust. 3 Konstytucji RP.

Zdaniem Wnioskodawcy, powyższe prowadzi do konkluzji, że fragment oświadczenia z art. 6. ust. 2 pkt 2 u.z.l., „że nie toczy się przeciwko mnie postępowanie karne w sprawie o umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe” stoi w sprzeczności z art. 42 ust. 3 Konstytucji RP.

Wnioskodawca zaakcentował, że nagannym jest fakt, aby osoba podejrzewana o popełnienie najcięższych przestępstw, szczególnie przeciw życiu i zdrowiu mogła praktykować w zawodzie lekarza albo lekarza dentysty na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. W ocenie wnioskodawcy najwłaściwszym organem do oceny tego, czy dany

lekarz nadaje się do pełnienia zawodu są izby lekarskie. Każdy lekarz posiadający prawo wykonywania zawodu, któremu okręgowa rada lekarska przyznała prawo wykonywania zawodu staje się równocześnie członkiem tej izby (art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r o izbach lekarskich (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1516 z późn. zm.; dalej: u.i.l.). Zgodnie z art. 77 ust. 1 u.i.l., „w przypadku gdy zebrane dowody wskazują z dużym prawdopodobieństwem, że lekarz, którego dotyczy postępowanie, lub obwiniony popełnił ciężkie przewinienie zawodowe, a rodzaj tego przewinienia wskazuje, że wykonywanie przez obwinionego zawodu lekarza zagraża bezpieczeństwu pacjentów lub grozi popełnieniem kolejnego przewinienia zawodowego, sąd lekarski, na wniosek rzecznika odpowiedzialności zawodowej, wydaje postanowienie o tymczasowym zawieszeniu prawa wykonywania zawodu albo o ograniczeniu zakresu czynności w wykonywaniu zawodu lekarza przez obwinionego na okres do roku”. Zgodnie z art. 77 ust. 6 zd. pierwsze u.i.l. „na postanowienie obwinionemu przysługuje zażalenie w terminie 14 dni od dnia jego doręczenia”.

Wnioskodawca wskazał, że, jeśli lekarz, przeciwko któremu toczy się postępowanie karne, otrzymałby prawo wykonywania zawodu i stał się członkiem izby, to jego postępowanie mógłby zostać ocenione bezpośrednio przez samorząd zawodowy, który ma największe kompetencje, aby stwierdzić, czy lekarz spełnia standardy zawodu i może w nim praktykować. W ocenie wnioskodawcy, tak sytuacja byłaby bardziej obiektywna i uczciwa.

Zgodnie z art. 21 § 1 pkt 2 i art. 21 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 z późn. zm.; dalej: k.p.k.) zawiadamia się z urzędu samorząd zawodowy o wszczęciu postępowania toczącego się z urzędu przeciw osobom będącym członkami samorządu zawodowego. Skutkuje to wszczęciem postępowania dyscyplinarnego w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej (rozdział 5 u.i.l.), stąd dany lekarz albo lekarz dentysta wnioskujący o prawo wykonywania zawodu nie mógłby się uchylić od odpowiedzialności i oceny

swojej osoby przez sąd lekarski. Zdaniem wnioskodawcy nie każde postępowanie karne toczące z urzędu przeciwko lekarzowi albo lekarzowi dentyście ubiegającemu się o prawo wykonywania zawodu stanowi skazę, uniemożliwiającą mu pracę w zawodzie (np. toczące się postępowania karne w związku z art. 226 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 z późn. zm.; dalej: k.k.) wszczęte przeciwko studentom medycyny po strajku kobiet. Dodatkowo, zgodnie z art. 276 k.p.k. „tytułem środka zapobiegawczego można zawiesić oskarżonego w czynnościach służbowych lub w wykonywaniu zawodu albo nakazać powstrzymanie się od określonej działalności lub od prowadzenia określonego rodzaju pojazdów, lub zakazać ubiegania się o zamówienia publiczne na czas trwania postępowania”, a tym samym fragment oświadczenia z art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l., „że nie toczy się przeciwko mnie postępowanie karne w sprawie o umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe” wydaje się bezcelowy.

W mojej ocenie argumenty podniesione we wniosku są co do zasady trafne, lecz nie naruszenie art. 42 ust. 3 Konstytucji RP stanowi istotę problemu. Toczące się postępowanie karne jest tylko przesłanką, która w sposób nieproporcjonalny ogranicza dostęp do wykonywania zawodu lekarza i lekarza dentystry. Regulacji zawarta w art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l. można zatem postawić zarzut naruszenia art. 65 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, gdyż istnieje w systemie prawa inne rozwiązanie (art. 77 u.i.l.), które umożliwia osiągnięcie tożsamego efektu przy zachowaniu przesłanek proporcjonalności.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 Konstytucji „Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki określa ustawa”. Treść normatywna tego przepisu była wielokrotnie przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego, który podkreślał m.in., że nakazuje on ustawodawcy „zapewnić możliwość wyboru zawodu i miejsca pracy oraz możliwość wykonywania zawodu w

sposób wolny od zewnętrznej ingerencji, w możliwie najszerszym zakresie”¹. Wolność ta oznacza generalny zakaz adresowany do władz publicznych wprowadzania ograniczeń swobodnego decydowania przez jednostkę o podjęciu, kontynuowaniu i zakończeniu pracy określonego rodzaju, w określonym zawodzie, miejscu oraz dla określonego pracodawcy². Nie ma ona jednak charakteru absolutnego. Art. 65 ust. 1 Konstytucji RP wyraźnie upoważnia ustawodawcę do ustanawiania wyjątków od wolności wykonywania zawodu. Kwestia zakresu dopuszczalnych ograniczeń nie może być w niniejszej sprawie rozpatrywana w oderwaniu od powierzonej konstytucyjnie samorządowi zawodowemu lekarzy pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu. Art. 17 ust. 1 Konstytucji RP przewiduje możliwość tworzenia w drodze ustawy samorządów zawodowych, reprezentujących osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujących pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Trybunał Konstytucyjny, wypowiadając się na temat treści art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, wskazał, że precyzuje on cel i granice sprawowanej przez samorzady zawodowe pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodów zaufania publicznego. Piecza ta, z wyraźnego nakazu ustrojodawcy, ma być sprawowana w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Celem sprawowanej pieczy ma być przestrzeganie właściwej jakości czynności składających się na wykonywanie tych zawodów³. Dopuszczalność ingerowania w wolność wykonywania zawodu wynika zatem z samej istoty sprawowania pieczy samorządu zawodowego nad należyтым wykonywaniem zawodu. Ponadto w ramach przyznanej ustawodawcy swobody określania zakresu sprawowanej przez samorzady zawodowe pieczy, wyznaczonej z jednej strony przez zasadę subsydiarności, z drugiej zaś potrzebami zagrożonego interesu publicznego, może on kształtować granice modelu pieczy sprawowanej przez samorzady

¹ Wyrok z 19 marca 2001 r., sygn. K 32/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 50; zob. też wyrok z 27 marca 2008 r., sygn. SK 17/05, OTK ZU nr 2/A/2008, poz. 29.

² Por. wyrok z 24 stycznia 2001 r., sygn. SK 30/99, OTK ZU nr 1/2001, poz. 3.

³ Por. wyrok TK z 30.11.2011 r., K 1/10, OTK-A 2011, nr 9, poz. 99.

zawodowe. Trybunał podkreślał także, że konstytucyjna wolność wykonywania zawodu zaufania publicznego musi być wręcz poddana reglamentacji prawnej, w szczególności, gdy chodzi o uzyskanie prawa wykonywania tego zawodu, wyznaczenie sposobów i ram jego wykonywania, a także określenie powinności wobec państwa czy samorządu zawodowego. Wolność wykonywania zawodu nie tylko nie kłóci się z regulowaniem przez państwo szeregu kwestii związanych tak z samym wykonywaniem zawodu, jak i ze statusem osób zawód ten wykonujących, ale wręcz zakłada potrzebę istnienia tego typu regulacji, zwłaszcza gdy chodzi o zawód zaufania publicznego⁴. W rozpatrywanej sprawie, spośród trzech odrębnych wolności, gwarantowanych w art. 65 ust. 1 Konstytucji RP, a więc: wolności wyboru zawodu, wolności wykonywania zawodu oraz wolności wyboru miejsca pracy, tylko wolność wykonywania zawodu, pozostaje w związku z treścią art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Tylko ona może doznawać ograniczeń wskutek sprawowanej przez samorząd korporacji zawodowej pieczy nad należytych wykonywaniem zawodu⁵. Jak stwierdził Trybunał w wyroku z 18 lutego 2004 r., sygn. akt P 21/02⁶, ingerencja taka jest dopuszczalna na warunkach przewidzianych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, tj. w drodze ustawy i ze względu na wartości enumeratywnie tam wyliczone, nadto w zakresie proporcjonalnym, tj. niezbędnym dla ochrony tych wartości. Przy czym nie może ona naruszać istoty wolności i praw. Zgodnie z ustalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego ograniczenia praw konstytucyjnych są zgodne z zasadą proporcjonalności, jeżeli: 1) umożliwiają efektywną realizację założonych celów; 2) są konieczne, tzn. nie jest możliwe zrealizowanie danych celów za pomocą mniej restryktywnych środków; 3) ich efekty pozostają w odpowiedniej proporcji do ciężarów nakładanych przez nie na jednostkę⁷.

⁴ Wyrok TK z 19.10.1999 r., SK 4/99, OTK 1999, nr 6, poz. 119.

⁵ Por. wyrok TK z 25 lipca 2012 r., sygn. K 14/10, OTK ZU nr 7/A/2012, poz. 83.

⁶ OTK ZU nr 2/A/2004, poz. 9.

⁷ Zob. wyroki TK z: 20 lutego 2008 r., sygn. K 30/07, OTK ZU nr 1/A/2008, poz. 6; 27 marca 2008 r., sygn. SK 17/05, OTK-A 2008, nr 2, poz. 29; 23 czerwca 1999 r., sygn. K 30/98, OTK ZU nr 5/1999, poz. 101; 24 stycznia 2001 r., sygn. SK 30/99, OTK 2001, nr 1, poz. 3.

Jak bowiem wskazano w wyroku z dnia 29 czerwca 2001 r., sygn. akt K 23/00⁸ „granice ingerencji w konstytucyjne prawa i wolności wyznacza zasada proporcjonalności oraz koncepcja istoty poszczególnych praw i wolności. Stwierdzenie, że ograniczenia mogą być ustanawiane tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie wymaga rozważenia: czy wprowadzona regulacja jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków; czy regulacja ta jest niezbędna dla ochrony interesu publicznego, z którym jest połączona; czy efekty wprowadzonej regulacji pozostają w proporcji do ciężarów nakładanych przez nią na obywatela”.

W tym kontekście trafnie wskazał wnioskodawca na istnienie w systemie prawa procedury weryfikacyjnej zdatności ubiegającego się o prawo wykonywania zawodu lekarza już na etapie toczącego się postępowania karnego. Cytowany wyżej art. 77 ust. 1 u.i.l. w zw. z art. 77 ust. 6 zd. pierwsze u.i.l. pozwala bowiem w pełni realizować uprawnienie samorządu zawodowego z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP do sprawowania pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu lekarza i lekarza dentystry w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Za wystarczające należy uznać, w ramach czynności sprawdzających, o których mowa w art. 55 ust. 1 pkt 1 u.i.l., w postępowaniu w przedmiocie przewinienia zawodowego, o którym mowa w art. 53 u.i.l., sprawdzenie czy toczące się przeciwko lekarzowi i lekarzowi dentyście postępowanie karne uzasadnia wszczęcie postępowania wyjaśniającego, o którym mowa w art. 55 ust. 1 pkt 2 u.i.l. Rozważyć zatem należy zmianę art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l. w ten sposób, że za wystarczające w zakresie spełnienia wymagania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 5 - uznaje się złożenie oświadczenia następującej treści: "Świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia oświadczam, że nie byłem karany za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz że nie zachodzą okoliczności, które zgodnie z Kodeksem Etyki Lekarskiej oraz innymi przepisami prawa, w rozumieniu wymogu określonego w art. 5 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry, mogłyby mieć wpływ na

⁸ LEX nr 48450.

wykonywanie zawodu lekarza lub lekarza dentysty na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej". W przypadkach, gdy przeciwko składającemu powyższe oświadczenie w chwili, gdy oświadczenia to ma zostać złożone, toczy się postępowanie karne w sprawie o umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, dla spełnienia wymagania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 5, winien ołożyć dodatkowe oświadczenie rozpoczynające się od słów „Świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia oświadczam, że toczy się przeciwko mnie postępowanie karne za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe”, w którym to oświadczeniu składający je winien wskazać przedmiot postępowania, w tym postawione mu w postępowaniu przygotowawczym lub sądowym zarzuty, organ prowadzący to postępowanie lub przed którym postępowanie się toczy oraz jego sygnaturę. Oświadczenia powinny również zawierać nazwisko i imię lekarza, oznaczenie miejsca i datę złożenia oświadczenia oraz podpis lekarza.

Zauważyć należy, że uzależnienie możliwości wykonywania zawodu od braku statusu podejrzanego w sprawie karnej występuje nie tylko w art. 6 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 5 ust. 1 pkt 5 u.z.l. ale także w art. 29 ust. 1 pkt 6 („Prawo wykonywania zawodu pielęgniarki przysługuje obywatelowi państwa członkowskiego Unii Europejskiej, jeżeli (...) przedstawi zaświadczenie wydane przez odpowiednie władze lub organizacje państwa członkowskiego Unii Europejskiej, że nie został pozbawiony prawa wykonywania zawodu lub prawo to nie zostało zawieszona i nie toczy się przeciwko niemu postępowanie w sprawie pozbawienia lub zawieszenia prawa wykonywania zawodu”) w zw. z art. 29 ust. 4 („W przypadku gdy odpowiednie władze lub organizacje państwa członkowskiego Unii Europejskiej nie wydają zaświadczeń, o których mowa w ust. 1 pkt 6, za wystarczające uznaje się złożenie oświadczenia następującej treści: "Świadoma(y) odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia oświadczam, że nie byłam(em) karana(y) za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz że nie toczy się przeciwko mnie postępowanie karne w sprawie o umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, oraz że nie

zachodzą okoliczności, które zgodnie z zasadami etyki zawodowej mogłyby mieć wpływ na wykonywanie zawodu pielęgniarki na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej". Oświadczenie powinno również zawierać imię i nazwisko pielęgniarki, oznaczenie miejsca i datę złożenia oświadczenia oraz podpis pielęgniarki.") u.z.p.

Wobec bliźniaczych do Rozdziału 5 „Odpowiedzialność zawodowa” u.i.l. rozwiązań prawnych zawartych w Rozdziale 6 „Odpowiedzialność zawodowa” u.s.p.p., przyjęć należy, że zarzuty sformułowane wobec art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l. dotyczą w równiej mierze art. 29 ust. 4 u.z.p. Istnieje w systemie prawa procedura weryfikacyjna zdatość ubiegającej się o prawo wykonywania zawodu pielęgniarki już na etapie toczącego się postępowania karnego. Art. 54 ust. 1 w zw. z ust. 5 zdanie pierwsze u.s.p.p., które stanowią, że „w przypadku gdy zebrane w postępowaniu wyjaśniającym lub przeprowadzone przed sądem pielęgniarek i położnych dowody wskazują z dużym prawdopodobieństwem, że osoba obwiniona popełniła przewinienie zawodowe, a rodzaj tego przewinienia wskazuje, że wykonywanie przez osobę obwinioną zawodu zagraża bezpieczeństwu pacjentów lub grozi popełnieniem kolejnego przewinienia zawodowego, sąd pielęgniarek i położnych może wydać postanowienie o tymczasowym zawieszeniu prawa wykonywania zawodu przez osobę obwinioną na okres nieprzekraczający 12 miesięcy” oraz, że „na postanowienie, o którym mowa w ust. 1, osobie obwinionej przysługuje zażalenie w terminie 14 dni od dnia jego doręczenia” pozwala bowiem w pełni realizować uprawnienie samorządu zawodowego z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP do sprawowania pieczy nad należytych wykonywaniem zawodu pielęgniarki w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. W tym przypadku również za wystarczające należy uznać, w ramach czynności sprawdzających, o których mowa w art. 38 ust. 1 pkt 1 u.s.p.p., w postępowaniu w przedmiocie przewinienia zawodowego, o którym mowa w art. 36 ust. 1 u.s.p.p., sprawdzenie czy toczące się przeciwko pielęgnowarce postępowanie karne uzasadnia wszczęcie postępowania wyjaśniającego, o którym mowa w art. 38

ust. 1 pkt 2 u.s.p.p. Rozważyć zatem należy zmianę art. 29 ust. 4 u.z.p. według wzoru podanego wyżej dla art. art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l.

Zauważyć jednocześnie należy, że uzależnienie możliwości wykonywania zawodu od braku statusu podejrzanego w sprawie karnej nie występuje:

1. w art. 2 pkt 5 („Zawód ratownika medycznego może wykonywać osoba, która swoim dotychczasowym zachowaniem daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu ratownika medycznego, w szczególności nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe”) ustawy z dnia 1 grudnia 2022 r. o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2187);
2. w art. 13 ust. 1 pkt 4 („Prawo wykonywania zawodu farmaceuty w odniesieniu do osoby, która posiada kwalifikacje, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1-3, przyznaje w drodze uchwały okręgowa rada aptekarska właściwa ze względu na zamierzone miejsce wykonywania zawodu farmaceuty, a w odniesieniu do osoby, która posiada kwalifikacje, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 4-7 i ust. 4 - NRA, w przypadku gdy osoba ta (...) wykazuje nienaganną postawę etyczną i swym dotychczasowym zachowaniem daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu farmaceuty oraz przestrzegania zasad etyki i deontologii opracowanych przez Krajowy Zjazd Aptekarzy na podstawie art. 37 pkt 1 ustawy z dnia 19 kwietnia 1991 r. o izbach aptekarskich”) w zw. z art. 15 ust. 2 pkt 7 („W celu uzyskania prawa wykonywania zawodu farmaceuty osoba, która posiada kwalifikacje, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 4-7 oraz ust. 4, przedstawia (...) oświadczenie, że nie została skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego oraz umyślne przestępstwo skarbowe”) ustawy z dnia 10 grudnia 2020 r. o zawodzie farmaceuty (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1873 z późn. zm.);
3. w art. 13 ust. 1 pkt 4 („Prawo wykonywania zawodu fizjoterapeuty przysługuje osobie, która spełnia łącznie następujące warunki: (...) swoim dotychczasowym

zachowaniem daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu fizjoterapeuty, w szczególności nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz za czyny określone w art. 207 i art. 211 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, 1726, 1855, 2339 i 2600 oraz z 2023 r. poz. 289;”) ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zawodzie fizjoterapeuty (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1213);

4. w art. 11 ust. 1 pkt 12 („Diagnostą laboratoryjnym jest osoba, która nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe”) ustawy z dnia 15 września 2022 r. o medycynie laboratoryjnej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2125).

Tym samym można przyjąć, że treść oświadczenia z art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l. i oświadczenia z art. 29 ust. 4 u.z.p. w dotychczasowym brzmieniu stanowi nieproporcjonalne ograniczenie wolność wykonywania zawodu w rozumieniu art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Mając powyższe na uwadze przyjąć należy, że art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l. oraz art. 29 ust. 4 u.z.p. z uwagi na zawartą w nich przesłankę „toczącego się postępowania w fazie *in personam* w przedmiocie odpowiedzialności za umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe” inaczej kształtują sytuację prawną osób, które uzyskały prawo do wykonywania zawodu lekarza lub lekarza dentysty i zawodu pielęgniarki od osób, które ubiegają się o takie prawo w kontekście czasu postawienia im zarzutów popełnienia czynu zabronionego ściganego jako przestępstwo umyślne lub jako przestępstwo skarbowe umyślne. Niezależnie od daty popełnienia czynu względem daty uzyskania prawa do wykonywania jego z wymienionych wyżej zawodów o fakcie przejścia postępowania karnego i karnego skarbowego z fazy *in rem* w fazę *in personam* decydują organy postępowania przygotowawczego. Czynność ta nie jest zaskarżalna i jednocześnie kształtuje sytuację prawną obywatela w ten sposób, że, zgodnie z obecną treścią art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l. oraz art. 29 ust. 4 u.z.p., uniemożliwia mu uzyskanie prawa do wykonywania wymienionych w tych przepisach zawodów na

czas trwania postępowania. Jednocześnie osoby, które już uzyskały prawo do wykonywania zawodu, którym postawiono zarzut popełnienia czynu zabronionego ściganego jako przestępstwo umyślne lub jako przestępstwo skarbowe umyślne, dysponują środkiem zaskarżenia postanowienia o tymczasowym zawieszeniu prawa wykonywania zawodu przez osobę obwinioną w rozumieniu art. 77 ust. 1 u.i.l. i art. 54 ust. 1 u.s.p.p., w postaci zażalenia w terminie 14 dni od dnia jego doręczenia (art. 77 ust. 5 u.i.l. i art. 54 ust. 5 u.s.p.p.). Z uwagi na uprzednie wykazanie nieproporcjonalności rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę w art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l. oraz art. 29 ust. 4 u.z.p. nieznajdującej uparcia w art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, należy wskazać, iż ową nieproporcjonalność wyostrza jeszcze całkowite wyłączenie przez ustawodawcę możliwości ubiegania się przez osobę, wobec której toczy się postępowanie w fazie *in personam* w przedmiocie odpowiedzialności za umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, o uzyskanie prawa do wykonywania zawodu lekarza lub lekarza dentystry i zawodu pielęgniarki. Wydaje się, że zasadnym byłoby wprowadzenie procedury weryfikacji, w postępowaniu dwuinstancyjnym, odpowiednio przez sąd lekarski albo odpowiednio przez sąd pielęgniarek i położnych, tego czy fakt toczącego się postępowania w fazie *in personam* w przedmiocie odpowiedzialności za umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, stanowi wystarczającą przesłankę do stwierdzenia, że zebrane dowody wskazują z dużym prawdopodobieństwem, że osoba, której postępowanie karne lub postępowanie karne skarbowe dotyczy, popełniła czyn zabroniony, a rodzaj tego czynu wskazuje, że wykonywanie przez tę osobę zawodu zagraża bezpieczeństwu pacjentów lub grozi popełnieniem kolejnego czynu zabronionego lub popełnieniem przewinienia zawodowego, co uzasadnia wydanie postanowienia o tymczasowym zawieszeniu postępowania w przedmiocie uzyskania prawa wykonywania zawodu przez taką osobę.

Chciałbym podkreślić, że zaproponowane rozwiązania legislacyjne są tylko jednymi z wielu prowadzących do rozwiązania problemu nieproporcjonalnych ograniczeń

dostępu do wykonywania zawodu lekarza, lekarza dentysty, pielęgniarki i położnej wynikających z art. 6 ust. 2 pkt 2 u.z.l. oraz art. 29 ust. 4 u.z.p.

Mając powyższe na uwadze, zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o odniesienie się do zarysowanego w niniejszym wystąpieniu problemu oraz o poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/